

Magtanvendelse - Boformen Søparken

Formål:

Formålet med vejledningen er at begrænse magtanvendelse og andre indgreb i retten til selvbestemmelse til det absolut nødvendige. Indgreb må aldrig erstatte omsorg, pleje og socialpædagogisk bistand. Mulighederne for magtanvendelse skal derfor betragtes som en undtagelse.

Vejledningen skal øge retssikkerheden for den enkelte borger, med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, og for det personale, der professionelt har med borgeren at gøre.

Målgruppe personale:

Vejledningen henvender sig til det pædagogiske og sundhedsfaglige personale på Boformen Søparken.

Målgruppe borgere:

Magtanvendelse kan kun anvendes over for borgere med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, herunder borgere, hvor en betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne er en konsekvens af demens eller anden erhvervet og fremadskridende mental svækkelse.

Definition af magt:

Hjælp efter serviceloven forudsætter som udgangspunkt, at den pågældende borger er indforstået med at modtage hjælpen.

Jævnfør magtanvendelsesreglerne, er der tale om magt, når der gennemføres et fysisk indgreb hvor:

- Borgeren ikke giver sit samtykke
- Borgeren ikke kan give informeret samtykke

Samtykke:

Der er tale om to typer af samtykke:

- Et gyldigt samtykke, som er et udtrykkeligt samtykke, hvor der klart gives udtryk for, at man er indforstået med den pågældende handling. Det kan foreligge skriftligt eller mundtligt.
- Et stiltiende samtykke, hvor den enkeltes signaler og opførsel uden tvivl må tolkes således, at der foreligger et samtykke. For personer med nedsat psykisk funktionsevne kræver det, at man har et godt kendskab til den pågældende person.

Et samtykke skal være:

- Frivilligt – det må ikke være givet under tvang
- Specifikt – det skal klart og tydeligt fremgå, hvad der konkret er givet samtykke til
- Informeret – den, der afgiver samtykket, har forstået, hvad vedkommende giver samtykke til - og kan huske det i den konkrete situation.

Samtykke kan ikke opnås ved passivitet. I tilfælde, hvor det må antages, at en borger ville have givet sit samtykke, hvis det havde været muligt, er der alligevel ikke tale om et gyldigt samtykke, når borgeren ikke er

i stand til at give udtryk for sine ønsker. Dette gælder også selvom vedkommende ikke modsætter sig foranstaltningen.

Centrale principper:

Omsorgsplikten:

Serviceovens § 82 beskriver, at kommunen har en omsorgspligt overfor borgere med betydelig nedsat psykisk funktionsevne. Den enkelte borger skal sikres den fornødne omsorg, sikkerhed og pleje. Omsorgsplikten gælder uanset, om en borger samtykker eller ej, men giver ikke mulighed for at anvende magt.

Retten til selvbestemmelse:

Grundlovens § 71 omhandler den personlige frihed og retten til selvbestemmelse. Enhver borger har ret til at bestemme over eget liv samt frihed til at handle, så længe det ikke strider mod dansk lovgivning. Ingen kan derfor underkastes nogen form for frihedsberøvelse, medmindre loven giver mulighed for det

Personalet skal balancere mellem omsorgsplikten og selvbestemmelsesretten. Borgerens afhængighed af omgivelserne, modsat borgerens ret til selvbestemmelse, kan skabe en konflikt mellem omsorgsplikten og selvbestemmelsesretten. Omsorgspligtens omfang og indhold bygger på en afvejning af hensynene til den enkeltes behov for hjælp, selvbestemmelse, sociale tryghed og værdighed.

Magtanvendelsesreglerne bygger på nogle centrale principper, som **skal** tages i betragtning, hver gang en medarbejder overvejer at anvende magt:

- Begrænse magtanvendelse mest muligt, det vil sige, at socialpædagogisk bistand, omsorg og pleje altid går forud for magtanvendelse.
- Mindsteindgrebsprincippet, der betyder, at magtanvendelse skal begrænses til det absolut nødvendige og være så lidt indgribende som overhovedet muligt.
- Proportionalitetsprincippet, der betyder, at indgrebet altid skal stå i rimeligt forhold til det, som man ønsker at opnå.
- Skånsomhedsprincippet, der betyder, at indgrebet altid skal være så skånsomt og kortvarigt som muligt – med stor hensyntagen til den pågældende og andre tilstedeværende, så der ikke forvoldes unødigt krænkelser og ulempe.

Personalet skal altid gøre, hvad der er muligt for at opnå personens frivillige medvirken til et nødvendigt indgreb. Magt kan kun komme i betragtning, hvis det viser sig umuligt på anden vis at løse situationen.

Hvis magt er påkrævet, skal personalet forsøge med den form for magt, der er den mindst indgribende, men som samtidig er tilstrækkelig i den konkrete situation og varigheden af indgrebet skal begrænses mest muligt.

Mulige former for magt:

Der kan kun lovligt iværksættes de typer af magtanvendelse, der er nævnt i følgende paragraffer i serviceoven:

Kapitel 24. Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for alle voksne med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne:

- § 124 c. Afværgehjælp
- § 124 d. Fastholdelse m.v.
- § 125. Anvendelse af særlige døråbnere
- § 128. Anvendelse af stofseler
- § 128 b. Anvendelse af tryghedsskabende velfærdsteknologi på baggrund af afgørelse
- § 128 c. Låsning og sikring af yderdøre og vinduer
- § 128 d. Låsning og sikring af døre til fælles opholdsrum
- § 128 e. Låsning og sikring af døre og brug af særlige døråbner til servicearealer og fælleskøkkener
- § 128 f. Låsning og sikring af låger m.v. fra et bo- eller dagtilbuds udeareal
- § 129. Optagelse i særlige botilbud uden samtykke
- § 129 a. Optagelse i særlige botilbud uden samtykke ved væsentlig fare for andre eller særligt truende eller chikanerende adfærd

Kapitel 24 a. Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for alle voksne med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som ikke er en konsekvens af demens eller anden erhvervet og fremadskridende mental svækkelse:

- § 136 a. Kortvarig fastholdelse i personlige hygiejne-situationer

Indgreb efter § 136 a kan kun ske i de hygiejnesituationer, der fremgår af magtanvendelsesbekendtgørelsens § 10:

- Tandbørstning
- Barbering
- Hårvask, badning, håndvask og tøjskift
- Klipning af hår og negle
- Skift af bleer og bind
- Pleje af hud
- Fjernelse af madrester og andre genstande i kindpose, mundhule, øre og næse
- Almindelig sårpleje.

Kapitel 24 b. Magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for alle voksne med betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne, som er en konsekvens af demens eller anden erhvervet og fremadskridende mental svækkelse:

- § 136 c. Kortvarig fastholdelse i personlige hygiejne-situationer
- § 136 d. Fastholdelse m.v. ved meget grænseoverskridende eller meget konfliktskabende adfærd
- § 136 f. Optagelse i særlige botilbud uden samtykke (hvis borgeren ikke modsætter sig, men mangler evnen til at give samtykke)

Hvis en borger både har fx udviklingshæmning og demens eller anden fremadskridende mental svækkende, kan kapitel 24 b anvendes, hvis den fremadskridende svækkelse forårsager en betydelig og varigt nedsat psykisk funktionsevne.

Alle andre former for anvendelse af magt er ulovlige, men kan være straffrie, hvis de falder ind under nødværge eller nødret (se nærmere nedenfor).

Nødværge og nødret:

Nødværge:

Straffeloven indeholder i § 13 mulighed for, at fysisk magt, som ellers ville være ulovligt, kan forblive straffri, hvis handlingen er foretaget i nødværge, dvs. har været nødvendig for at modstå eller afværge et påbegyndt eller overhængende angreb. Nødværgehandlingen skal dog være afpasset til situationen (bl.a. angrebets farlighed og angriberens person).

F.eks. vil det være straffrit at anvende armen eller en genstand, til at afparere et påbegyndt knytnæveslag eller med et kosteskæft at slå en kniv ud af hånden på en borger, der er ved at angribe med kniven. Modsat vil det ikke være udøvelse af nødværgeret at anvende magt mod borgeren, efter at angrebet fra ham/hende er gennemført, medmindre borgeren gør tegn på straks at ville angribe igen.

Nødret

Straffelovens § 14 fastsætter tilsvarende, at ulovlige handlinger, der er foretaget af nød (nødret), er straffrie, hvis handlingen var nødvendig til afværgelse af truende skade på person, bygninger, eller ting og lovovertrædelsen (magtanvendelsen) måtte anses for at være af forholdsvis underordnet betydning.

F.eks. vil det være straffrit at bruge magt for at flytte en borger fra afdeling A til afdeling B, hvis der er udbrudt brand i Afdeling A.

Allerede fordi den ulovlige (men straffrie) magtanvendelse, der kan ske via nødværge og nødret, altid vil være akut, kan der ikke søges om tilladelse til at udøve nødværge eller nødret.

Hvem kan træffe beslutning om at foretage indgreb:

Lederen og medarbejderne træffer beslutning om at foretage indgreb efter følgende paragraffer:

- § 124 c Afværehjælp
- § 124 d Fastholdelse, tilbageholdelse, tilbageføren (handicapområdet)

- § 136 a, stk. 1 Kortvarig fastholdelse i personlige hygiejne-situationer (handicapområdet -én gang inden for 6 mdr.).
- § 136 c Kortvarig fastholdelse i personlige hygiejne-situationer (demensområdet m.v.)
- § 136 d Fastholdelse, tilbageholdelse, tilbageføren m.v. ved meget grænseoverskridende eller meget konfliktskabende adfærd (demensområdet m.v.)
- § 136 e Tryghedsskabende velfærdsteknologi uden forudgående afgørelse (demensområdet m.v.).

Ifølge § 136 a, stk. 2, (kortvarig fastholdelse i personlige hygiejne-situationer på handicapområdet) skal personalelederen på baggrund af medarbejderens registrering af indgrebet vurdere, om der er behov for at anmode kommunen om at træffe afgørelse om tilladelse til kortvarig fastholdelse i personlige hygiejne-situationer. Personalelederen er forpligtet til at anmode kommunalbestyrelsen herom, hvis der har været anvendt kortvarig fastholdelse i en personlig hygiejne-situation mere end én gang inden for seks måneder over for den pågældende borger.

Afgørelse om magtanvendelse, der kræver kommunal afgørelse:

- § 125 Særlige døråbnere ved yderdøre m.v.
- § 128 Stofseler
- § 128 b Tryghedsskabende velfærdsteknologi på baggrund af en afgørelse
- § 128 c. Låsning og sikring af yderdøre og vinduer
- § 128 d. Låsning og sikring af døre til fælles opholdsrum
- § 128 e. Låsning og sikring af døre og brug af særlige døråbner til servicearealer og fælleskøkkener
- § 128 f. Låsning og sikring af låger m.v. fra et bo- eller dagtilbuds udeareal
- § 129 Optagelse i særlige botilbud uden samtykke (hvis borgeren modsætter sig)
- § 129 a Optagelse i særlige botilbud uden samtykke ved væsentlig fare for andre eller særligt truende eller chikanerende adfærd
- § 136 a, stk. 3 Kortvarig fastholdelse i personlige hygiejne-situationer, hvis der vurderes behov for fastholdelse fremover, eller hvis der har været anvendt kortvarig fastholdelse i en personlighygiejne-situation mere end én gang inden for seks måneder over for den pågældende borger
- § 136 f Optagelse i særlige botilbud uden samtykke (hvis borgeren ikke kan give samtykke/ved manglende samtykke).

Lederen af tilbuddet skal søge om forhåndsgodkendelse til at foretage ovenstående indgreb. Det er borgerens sagsbehandler, der træffer afgørelse/giver tilladelse til dette.

Anmodningen om kommunal afgørelse om magtanvendelse (forhåndsgodkendelse) udfyldes i KMD Nexus. Se arbejdsgangsbeskrivelsen: [Microsoft Word - Arbejdsgangsbeskrivelse - Magtanvendelse, interne borgere.docx \(rebild.dk\)](#) eller [\(Microsoft Word - Arbejdsgangsbeskrivelse - Magtanvendelse, eksterne borgere - Boformen S\370parken.docx\) \(rebild.dk\)](#)

Forebyggelse af magtanvendelse:

At forebygge og begrænse magtanvendelse står centralt i reglerne om magtanvendelse. Det er et

Kategori: Faglig vejledning
Ansvarligt center: Center Familie og handicap
Ansvarlig leder: Leder af Boformen Søparken
Opdateret: 09.07.24 (ISLV)
Version: 3
Skal opdateres igen: Ved behov og mindst én gang årligt

grundlæggende princip for magtanvendelse, at magt først kan anvendes, når det har vist sig umuligt at løse den pågældende situation på anden vis.

Boformens defineret kerneopgave er:

Vi understøtter borgerens oplevelse af at være aktør i eget liv for at skabe mest mulig mening & trivsel for den enkelte.

Det kan i sig selv være forebyggende, i forhold til magtanvendelse, hvis borgeren oplever at have indflydelse på samt kontrol over eget liv og blive støttet i at opfylde egne ønsker og bestemme mest muligt selv. Her er det væsentligt at have et solidt kendskab til borgerens livshistorie, reaktionsmønstre, ønsker og behov. Kendskabet skabes via kommunens dokumentationssystem: KMD Nexus hvor døgnrytmeplaner, livshistorie, forflytningsvejledning, indsatsmål, delmål, risikovurdering m.v. skaber fundamentet for, at personalet kan yde den bedst mulige pleje, omsorg og socialpædagogiske bistand for den enkelte borger.

Registrering og indberetning:

Det er medarbejdernes ansvar at:

- Registrere akutte indgreb efter §§ 124 c, 124 d, 129, 129 a, 136 a, 136 c, 136 d og 136 f i det relevante skema, hvor det foretagne indgreb er indeholdt og at indberette indgrebet til personalelederen.

Det er personalelederens ansvar at:

- sikre, at indberetningen er korrekt udfyldt og viser/godtgør, at indgrebet opfylder lovens intention
- sikre, at der ved registrering og indberetning af forhåndsgodkendte indgreb efter §§ 125, 128, 128b, 128 c, 128 d, 128 e, 128 f og 136 a, stk. 3, angives en kvalificeret vurdering af (skøn over) indgrebenes antal og hyppighed inden for den godkendte tidsperiode
- sørge for, at alle indberetningerne bliver sendt til:
  - o Borgerens egen handlekommune (Afsendes via brev i KMD Nexus), hvis denne er en anden end Rebild Kommune
  - o Socialtilsyn Nord: sikkerpost.socialtilsynnord@hjoerring.dk
  - o Den kommunale driftsherre: magr@rebild.dk
cc.nisa@rebild.dk
- løbende orientere borgerens pårørende, fremtidsfuldmægtige, værge eller anden repræsentant om, hvilke indgreb der er foretaget, med mindre personen frabeder sig orienteringen og selv er i stand til at klage jf. § 135 a, stk. 3. (både skriftligt og mundtligt)
- sørge for, at der sker opfølgning og refleksion efter foretagelse af indgreb.

Særligt ansvar ved indgreb på baggrund af en kommunal afgørelse:

Leder og medarbejdere er i perioden særligt forpligtede på, løbende at vurdere på indgrebets fortsatte nødvendighed, -om indgrebet fremadrettet vil kunne undgås ved brug af socialpædagogiske metoder eller om betingelserne for den kommunale afgørelse ikke længere er opfyldt. Hvis borgeren kraftigt modsætter sig brug af indgrebet, eller udviser en adfærd hvor der kan være tvivl om betingelserne for en

forhåndsgodkendelse stadig er opfyldt (f.eks. et for borgeren atypisk reaktionsmønster på indgrebet), skal indgrebet indberettes straks.

Lederen har ved udskiftning i personalegruppen, en særlig forpligtelse til at sikre at information og viden fra fratrådte medarbejdere om indgreb i forhold til borgeren, er tilgængelig, videreformidlet og opdateret.

Frister for registrering og indberetning af akutte indgreb

Registrering af et akut indgreb (skema 1) skal foretages af den medarbejder, der har foretaget indgrebet, **straks og senest tre dage efter**, at indgrebet har fundet sted. Personalelederen skal indberette registreringerne **månedligt**.

Registrering af optagelse i særlige botilbud uden samtykke skal dog først registreres senest med udgangen af den måned, hvor flytningen er påbegyndt, og disse registreringer skal indberettes kvartalsvist.

Registreringen foretages via fagsystemet KMD Nexus.

Se arbejdsgangsbeskrivelsen: [Microsoft Word - Arbejdsgangsbeskrivelse - Magtanvendelse, interne borgere.docx \(rebild.dk\)](#) eller [\(Microsoft Word - Arbejdsgangsbeskrivelse - Magtanvendelse, eksterne borgere - Boformen S\370parken.docx\) \(rebild.dk\)](#)

Frister for registrering og indberetning efter en kommunal afgørelse

For indgreb, som er foretaget efter en kommunal afgørelse, skal der foretages registrering og indberetning, når den kommunale **afgørelse ophører** (skema 2). Indberetning sker **senest 3 dage efter registreringen**. Hvis der i perioden for en kommunal afgørelse, forekommer en ændring, så betingelserne for den kommunale afgørelse ikke længere er opfyldt, eller hvis personen, over for hvem der er truffet afgørelse, kraftigt modsætter sig indgrebet, skal der straks foretages en registrering og indberetning.

Registreringen foretages via fagsystemet KMD Nexus.

Se arbejdsgangsbeskrivelsen: [Microsoft Word - Arbejdsgangsbeskrivelse - Magtanvendelse, interne borgere.docx \(rebild.dk\)](#) eller [\(Microsoft Word - Arbejdsgangsbeskrivelse - Magtanvendelse, eksterne borgere - Boformen S\370parken.docx\) \(rebild.dk\)](#)

Personalemøder: Punkt på dagsordenen

Enkeltstående magtanvendelser skal være et punkt på dagsordenen på alle personalemøder.

Gennem fælles drøftelser i personalegruppen, er intentionen at skabe en konfliktnedtrappende kultur, hvor de enkelte episoder, kan anvendes til læring og give indsigt i de mønstre, der eventuelt ses.

Drøftelserne vil tage afsæt i refleksionshjulet

Indsats efter magtanvendelse:

Magtanvendelse kan være en voldsom hændelse for borgeren, andre borgere samt medarbejdere, der har været involveret i eller vidne til magtanvendelsen. Det er derfor nødvendigt, at man efter en magtanvendelse, iværksætter følgende tiltag, for at sikre støtte til de involverede parter:

- Sikre at borgere, der måtte reagere på hændelsen, har adgang til den, for dem, nødvendige støtte og vejledning.
- Sikre en åben og gennemsigtig dialog om hændelsen. Dette gøres blandt andet ved at drøfte de pågældende magtanvendelser på personalemøder.

Kategori: Faglig vejledning

Ansvarligt center: Center Familie og handicap

Ansvarlig leder: Leder af Boformen Søparken

Opdateret: 09.07.24 (ISLV)

Version: 3

Skal opdateres igen: Ved behov og mindst én gang årligt

- Anvende intern eller ekstern supervision, for at sikre, at personalet har adgang til relevant faglig sparring, i forhold til at understøtte og forbedre den pædagogiske indsats.
- Kontinuerlig kompetenceudvikling af personalet.

Med afsæt i ovenstående tiltag, er det ledelsens ansvar at nødvendige tiltag iværksættes. For at dette kan blive en realitet, har den enkelte medarbejder ansvar for, selv at tilkendegive hvilken sparring eller støtte vedkommende har behov for.

Klageadgang:

Borgeren og borgerens pårørende kan klage over indgreb foretaget efter kapitel 24 og 24 a.

Yderligere oplysninger forefindes i instruksen: Klageadgang ved magtanvendelse.

[Microsoft Word - Klageadgang magtanvendelse \(rebuild.dk\)](#)